

VALSTYBINĖS MOTERŲ IR VYRŲ LYGIŲ GALIMYBIŲ 2010–2014 METŲ PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO 2010 METAIS ATASKAITA

Įvadas

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 (Žin., 2009, Nr. 33-1268), 3 lentelės „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų veiklos strategijos nuostatų įgyvendinimo priemonės“ 661 punktą, 2010 metais parengta ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 530 (Žin., 2010, Nr. 56-2757) patvirtinta Valstybinė moterų ir vyrų lygių galimybių 2010-2014 metų programa (toliau vadinama – Programa). Šiai Programai įgyvendinti parengtas ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. liepos 7 d. įsakymu Nr. A1-323 (Žin., 2010, Nr. 83-4391) patvirtintas Valstybinės moterų ir vyrų lygių galimybių 2010-2014 metų programos įgyvendinimo priemonių planas.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo (Žin., 1998, Nr. 112-3100) 3 straipsnio 2 punktu, nustatančiu visų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą visose srityse rengti ir įgyvendinti programas ir priemones, skirtas moterų ir vyrų lygioms galimybėms užtikrinti, Programos uždaviniai apima visų ministerijų kompetencijos sritis. Todėl Programos įgyvendinimo priemones vykdyti numatytos visos ministerijos. Didelė dalis priemonių – tęstinės, ypač švietėjiškos priemonės, kurių poveikiui pasiekti reikalingas ilgesnis laikotarpis.

Programos įgyvendinimą koordinuoja Moterų ir vyrų lygių galimybių komisija (toliau vadinama – Komisija), sudaryta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. kovo 7 d. nutarimu Nr. 266 (Žin., 2000, Nr. 22-564). Vadovaujantis Programos 7 punktu Lietuvos Respublikos Vyriausybei ataskaitos už Programos priemonių įgyvendinimą teikiamos kasmet, o bendras Programos įgyvendinimo rezultatų ir poveikio išplėstinis lyginamasis vertinimas atliekamas baigus įgyvendinti Programą – 2014 metais.

2010 metais planuota įgyvendinti 31 Programos priemonę, iš jų gyvendintos 26. Dalis tęstinių priemonių 2010 liko neįgyvendinta dėl sumažinto finansavimo bei institucijų struktūrinių reformų. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai planuota įgyvendinti 4 priemonės; Sveikatos apsaugos ministerijai – 5 priemonės; Lietuvos darbo biržai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei Statistikos departamentui – po 4 priemonės; Žemės ūkio ministerijai – 4 priemonės, iš jų 1 su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei 1 su Lietuvos ūkininkų draugija;

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai – 2 priemonės, iš jų vieną kartu su Lietuvos savivaldybių asociacija, Vidaus reikalų ministerija bei Socialinės apsaugos ir darbo ministerija; Aplinkos, Finansų, Susisiekimo, Teisingumo, Užsienio reikalų, Vidaus reikalų ministerijoms – po 1 priemonę; Ūkio ministerijai kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija – 1 priemonę; Valstybinei darbo inspekcijai – 1 priemonę. Daugelis priemonės įgyvendinančių institucijų ir įstaigų informavo, kad priemonės įgyvendino iš bendrųjų asignavimų.

Priemonių įgyvendinimas ir rezultatai

1. Uždavinys. Gerinti moterų ir vyrų, grįžtančių į darbo rinką po vaiko priežiūros atostogų, taip pat vyresnio amžiaus moterų reintegracijos į darbo rinką ir išlikimo darbo rinkoje galimybes

1.2. priemonė „Įgyvendinti priemonės, skirtas trūkstamiems darbo įgūdžiams darbo vietoje įgyti moterims ir vyrams, grįžtantiems į darbo rinką po ilgesnės pertraukos ir vyresnio amžiaus moterims ir vyrams“.

Šią priemonę įgyvendino Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. 2010 m. įgyvendinant darbo įgūdžių įgijimo rėmimą, į priemonę buvo nusiųsti 1265 asmenys, grįžtantys į darbo rinką po ilgesnės pertraukos, t. y. iki įsiregistravimo darbo biržoje nedirbę 2 ir daugiau metų ir vyresni kaip 50 metų asmenys, iš jų 154 moterys. Priemonė buvo įgyvendinta iš Lietuvos darbo biržos bendrų asignavimų;

1.3. priemonė „Parengti ir platinti informaciją apie moterims ir vyrams, grįžusiems į darbo rinką po vaiko priežiūros atostogų, nustatytų garantijų laikymąsi įmonėse, įstaigose ir organizacijose“.

Šią priemonę įgyvendino Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Per 2010 metus Valstybinės darbo inspekcijos gautuose paklausimuose dėl moterų ir vyrų lygių galimybių teisių neužtikrinimo, darbo apmokėjimo klausimais buvo pateikti 2 klausimai. Per tą patį laikotarpį darbo inspekcijos specialistai konsultavo asmenis, kurie pateikė 341 klausimą darbo teisės klausimais, dėl lengvatų ir garantijų asmenims, auginantiems vaikus.

Iš asmenų, grįžusių į darbo rinką po vaiko priežiūros atostogų, buvo gauti 2 skundai, kurių tyrimas parodė, kad darbdaviai, kol darbuotojos naudojosi socialine garantija vaikui auginti ir prižiūrėti, tiesiog panaikino jų turėtas pareigas. Valstybinės darbo inspekcijos atlikto tyrimo metu buvo nustatyti darbo ginčo požymiai, tačiau Valstybinė darbo inspekcija pasisakė, kad darbdavio veikimas, priešingas Darbo kodekso 180 str. nuostatai, yra bandymas paneigti įstatymų leidėjo nustatytą pačią teisėto elgesio taisyklę ir apriboja arba iš viso eliminuoja darbuotojų, auginančių vaikus iki 3 m., socialines garantijas.

Informacija apie moterims ir vyrams, grįžusiems į darbo rinką po vaiko priežiūros atostogų, nustatytų garantijų laikymąsi įmonėse, įstaigose ir organizacijose skelbiama Valstybinė darbo inspekcijos interneto svetainėje. Priemonė buvo įgyvendinta iš Valstybinės darbo inspekcijos bendrų asignavimų;

1.4. priemonė „Moterims ir vyrams, siekiantiems savarankiško užimtumo, teikti informaciją apie verslo pradžios sąlygas, plėtrą, darbuotojų priėmimą į darbą, veiklos pagal verslo liudijimus galimybes, rengti verslo pradmenų mokymą“.

Šią priemonę įgyvendino Lietuvos darbo birža. Verslui organizuoti ir verslo pradmenims skirtuose mokymuose 2010 m. dalyvavo 1323 asmenys, iš jų 677 moterys.

Siekiantys savarankiško užimtumo darbo ieškantys asmenys apie verslo pradžios sąlygas, jo plėtros, veiklos pagal verslo liudijimus galimybes buvo informuojami ir konsultuojami individualiai. Konsultacijos apie veiklos pagal verslo liudijimo galimybes, pasinaudojant teikiama valstybės parama, suteiktos 6650 asmenų, iš jų 3320 moterų. Priemonė buvo įgyvendinta iš Lietuvos darbo biržos bendrų asignavimų.

2. Uždavinys. Didinti moterų, ypač kaimo moterų, galimybes imtis verslo ir jį plėtoti, skatinti kaimo gyventojų, moterų ir vyrų, ekonominį aktyvumą

2.1. priemonė „Organizuoti verslumo skatinimo renginius „Versli Lietuva“ regionuose, koncentruojantis į atskirų Lietuvos regionų problemas ir galimybes“.

Šią priemonę įgyvendino Ūkio ministerija. 2010 m. Ūkio ministerija, kartu su Finansų ministerija ir kitomis suinteresuotomis institucijomis, siekdama skatinti visų asmenų, tarp jų ir moterų, verslumą ir savarankišką užimtumą, 2010 m. gegužės 27-28 dienomis organizavo metų verslumo skatinimo renginį „Versli Lietuva“. Šio renginio tikslas buvo užmegzti valstybės ir verslo dialogą su savo veiklą norinčiais pradėti gyventojais, ypatingai jaunimu ir bedarbiais, pristatant ir paaiškinant jiems smulkiojo verslo kūrimo sąlygas Lietuvoje. Šiame dviejų dienų renginyje dalyvavo apie 3000 dalyvių. Ūkio ministerija šiam renginiui skyrė 50 tūkst. litų valstybės biudžeto lėšų. Priemonė buvo įgyvendinta iš Ūkio ministerijai skirtų bendrų asignavimų;

2.2. priemonė „Įgyvendinti projektus, skirtus kaimo gyventojų informavimo, motyvavimo, mokymo, konsultavimo užsiėmimams organizuoti, taip siekiant skatinti kaimo vietovių darbo jėgos persiorientavimą iš žemės ūkio į kitas veiklas“.

Šią priemonę įgyvendino Žemės ūkio ministerija. 2010 m. vykdant Programai įgyvendinti skirtą 2.2 priemonę (projektas finansuojamas pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ VP1-1.1-SADM-09-V priemonę „Kaimo vietovių darbo jėgos persiorientavimo iš žemės ūkio į kitas veiklas“ per 2010 metų laikotarpį pasiekta šių rezultatų: mokymus baigė 9575 asmenys, iš kurių 5331 asmuo baigė

mokymus pagal I veiklą „Informavimas, motyvavimas, orientavimas ir konsultavimas“, 3708 asmenys – pagal II veiklą „Mokymas, kvalifikacijos kėlimas, perkvalifikavimas“ (dalyvavo ir baigė formaliuosius ir (arba) neformaliuosius mokymus pagal pasirinktas formaliojo ir neformaliojo mokymo programas) ir 536 asmenys – pagal III veiklą „Individualus pradedančiųjų verslų konsultavimas“; įvertinant tai, kad vienas ir tas pats asmuo galėjo dalyvauti tiek I veiklos, tiek II veiklos, tiek III veiklos mokymuose, pagal lytį dalyvavusiųjų asmenų arba unikalių asmenų skaičius yra šiek tiek mažesnis nei nurodytas bendras mokymuose dalyvavusių asmenų skaičius. Apibendrinus rezultatus galima konstatuoti, kad 2010 m. mokymuose dalyvavo ir juos baigė 7162 unikalūs asmenys, iš kurių 4753 – kaimo moterys (tai sudaro 66,4 procento visų mokytojų asmenų) ir 2409 – kaimo vyrai (tai sudaro 33,6 procento visų mokytojų asmenų); iš 2008–2011 metų laikotarpiui projektui įgyvendinti skirtų 30600 tūkst. litų Europos socialinio fondo ir nacionalinio biudžeto lėšų 2010 metais panaudota 9251,1 tūkst. litų; populiariausios projekto dalyvių pagal II veiklą pasirinktos neformaliojo mokymo programos – „Verslumo ugdymas, streso ir konfliktų valdymas versle“, „Buhalterinės apskaitos ir sąskaitybos pagrindai“, „Mažų įmonių steigimas ir valdymo pagrindai“ ir kt. Populiariausios projekto dalyvių pagal II veiklą pasirinktos formaliojo mokymo programos – „Poilsio kaime, kaimo turizmo organizavimo mokymo programa“, „Kompiuterio vartojimo pagrindų mokymo programa“, „Apsaugos darbuotojo mokymo programa“ ir kt.;

2.3. priemonė „Remti smulkiojo verslo plėtros kaimo vietovėse projektus, skatinančius moterų ir vyrų, užimtų žemės ūkyje, alternatyvias verslo iniciatyvas, skirtas pereiti prie ne žemės ūkio veiklos“.

Šią priemonę įgyvendino Žemės ūkio ministerija. Vykdamai Programai įgyvendinti skirtą 2.3 priemonę (finansuojama pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos III krypties priemonę „Perėjimas prie ne žemės ūkio veiklos“) per 2010 metų laikotarpį pasiekta šių rezultatų: iš viso pagal šią priemonę nutarta paremti 13 projektų, iš kurių 5 projektams vadovauja moterys (3 moterys yra žemės ūkio veikla užsiimančių įmonių, įgyvendinančių projektus, pagrindinės akcininkės ir 2 – ūkininkės) ir 8 projektams – vyrai (visi 8 pareiškėjai yra ūkininkai). Šioje priemonėje yra numatytas vienas iš atrankos pirmumo kriterijų, pagal kurį vertinant projektus prioritetą gali būti teikiamas tiems projektams, kurių vadovės ar įmonių, ketinančių įgyvendinti projektą, pagrindinės akcininkės – kaimo moterys; šiems 2010 metų laikotarpiu patvirtintiems projektams įgyvendinti numatyta skirti 7805,6 tūkst. litų Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir nacionalinio biudžeto lėšų, iš kurių 6285,6 tūkst. litų tektų moterų vadovaujamiems projektams finansuoti ir 1520 tūkst. litų – vyrų įgyvendinamiems projektams finansuoti; populiariausi verslai, kuriais ketina užsiimti pareiškėjai – medienos, šiaudų granulių ir kito kuro iš biomasės gamyba (4 tam skirti projektai); nakvynės ir pusryčių paslaugų teikimas kaimo vietovėje (2 projektai), tradicinių amatų puoselėjimas (2 projektai) ir kt.;

2.4. priemonė „Remti projektus, skatinančius moterų ir vyrų alternatyvaus, ne žemės ūkio verslo kūrimą ir plėtrą kaimo vietovėse“.

Šią priemonę įgyvendino Žemės ūkio ministerija. Vykdamas Programai įgyvendinti skirtą 2.4 priemonę (finansuojama pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos III krypties priemonę „Parama verslo kūrimui ir plėtrai“) per 2010 metų laikotarpį pasiekta šių rezultatų: iš viso pagal šią priemonę nutarta paremti (pasirašytos paramos sutartys ar priimti analogiški sprendimai skirti paramą) 94 projektus, iš kurių 15 projektų vadovauja moterys (12 moterų yra labai mažų įmonių, įgyvendinančių projektus, pagrindinės akcininkės ir 3 – kaimo moterys, užsiimančios alternatyviuoju ne žemės ūkio verslu kaimo vietovėse pagal verslo liudijimą arba individualiosios veiklos vykdymo pažymą) ir 79 projektams – vyrai (66 vyrai yra labai mažų įmonių, įgyvendinančių projektus, pagrindiniai akcininkai ir 13 – kaimo gyventojų, užsiimančių alternatyviuoju ne žemės ūkio verslu kaimo vietovėse pagal verslo liudijimą arba individualiosios veiklos vykdymo pažymą); šiems patvirtintiems projektams įgyvendinti numatyta skirti 23435,7 tūkst. litų Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir nacionalinio biudžeto lėšų, iš kurių 3457,0 tūkst. litų tektų moterų vadovaujamiems projektams finansuoti ir 19978,7 tūkst. litų – vyrų įgyvendinamiems projektams finansuoti; populiariausi verslai, kuriais ketina užsiimti pareiškėjai – statybos ir susijusių paslaugų teikimas, statybiečių paruošimo darbai, kraštovaizdžio tvarkymas (14 tam skirtų projektų); variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas (9 tam skirti projektai); baldų ir kitų dirbinių iš medienos (medinių palečių, suvenyrų, žaislų, dailynėlių ir pan.) gamyba (9 tam skirti projektai); medienos, šiaudų granulių ir kito kuro iš biomasės gamyba (7 tam skirti projektai); duonos kepimas, baidarių, dviračių ir kitos turistinės įrangos nuomos paslaugų teikimas (6 tam skirti projektai); konditerijos kepinių ir gaminių gamyba (5 tam skirti projektai) ir kt.;

2.5. priemonė „Organizuoti informacinius renginius vietinių užimtumo iniciatyvų, socialinių įmonių kūrimo projektų rengimo ir įgyvendinimo klausimais, skatinant moterų ir vyrų ekonominį aktyvumą ir savarankišką užimtumą“.

Šią priemonę įgyvendino Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. 2010 m. 10 regionų buvo organizuoti 36 vietinių užimtumo iniciatyvų projektų rengėjų ir kitų dalyvių mokymai, kuriuose dalyvavo 244 asmenys, iš jų 123 moterys. Įgyvendintiems vietinio užimtumo iniciatyvų projektams pristatyti visuomenei organizuota 20 konferencijų, kuriose dalyvavo 287 asmenys, iš jų 146 moterys. Teritorinės darbo biržos kartą per ketvirtį organizavo informacinius renginius, kurių metu darbdaviai buvo supažindinti su socialinių įmonių steigimo reikalavimais ir socialinėms įmonėms teikiama valstybės pagalba. Minėtuose renginiuose dalyvavo 36 procentai moterų. Priemonė buvo įgyvendinta iš Lietuvos darbo biržos bendrų asignavimų;

2.6. priemonė „Lietuvos darbo biržos internete rubrikoje „Vietinės užimtumo iniciatyvos“ skelbti informaciją apie vietinių užimtumo iniciatyvų projektų vykdytojus pagal lytį“.

Šią priemonę įgyvendino Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. 2010 m. informacija Lietuvos darbo biržos internete rubrikoje „Vietinės užimtumo iniciatyvos“ apie vietinių užimtumo iniciatyvų projektų vykdytojus pagal lytį buvo skelbiama (2010 m. projektų vykdytojai – 34 vyrai ir 16 moterų). Priemonė buvo įgyvendinta iš Lietuvos darbo biržos bendrų asignavimų.

3. Uždavinys. Sudaryti palankesnes sąlygas kaimo gyventojams, moterims ir vyrams, tobulinti profesinius įgūdžius

3.1. priemonė „Remti projektus, skatinančius šviečiamųjų ir bendradarbiavimu grįstų iniciatyvų renginių, skirtų kaimo gyventojų, ypač kaimo moterų, veiklai aktyvinti, organizavimą“.

Šią priemonę įgyvendino Žemės ūkio ministerija. 2010 m. vykdant Programai įgyvendinti skirtą 3.1 priemonę (finansuojama pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programos priemonę „Lietuvos kaimo tinklas“), per 2010 metų laikotarpį Lietuvos ūkininkų draugijos surengtoms iniciatyvoms įgyvendinti skirta 102,4 tūkst. litų Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai ir nacionalinio biudžeto lėšų. Iš viso įgyvendintos 5 iniciatyvos, iš kurių svarbiausios: dalyvavimas Europos mažų miestelių ir kaimų festivalyje, kuriame Lietuvos ūkininkų draugijos įvairių regionų atstovės pristatė šios organizacijos veiklą, supažindino dalyvius su šalyje vykdomomis iniciatyvomis ir projektais, padedančiais gerinti gyvenimo kokybę kaime, iš viso skirta 15 tūkst. litų, vyko 50 atstovų, iš kurių 12 vyrų ir 38 moterys; dalyvavimas dalykiniame susitikime „Austrijos ir Lietuvos kaimo moterų veiklos panašumai ir skirtumai kaimo plėtros procesuose“, skirtame bendradarbiavimo saitams su Austrijos kaimo moterimis užmegzti, iš viso skirta 25 tūkst. litų, dalyvavo 50 atstovų; 8-osios tarptautinės Baltijos šalių kaimo moterų konferencijos „Moteris – kaimo atrama ir siela“ organizavimas, iš viso skirta 19,4 tūkst. litų, susirinko 150 dalyvių iš Lietuvos, Latvijos ir Estijos, iš kurių beveik visos – kaimo moterys; mugės „Lietuvių tautos amatų, papročių, tradicijų bei kulinarinio paveldo pristatymas Lietuvoje ir Europoje“, vykusių Lietuvoje ir Vokietijoje (Berlyne) bei skirtos supažindinti su Lietuvos krašto papročiais, tradicijomis ir tautiniu paveldu, organizavimas. Priemonei įgyvendinti iš viso skirta 33 tūkst. litų. Mugėje iš viso apsilankė apie 700 lankytojų.

12. Uždavinys. Skleisti tarptautiniu mastu Lietuvos patirtį, kaip užtikrinti moterų ir vyrų lygias galimybes

12.1. priemonė „Skatinti moterų ir vyrų lygių galimybių principo įtvirtinimą vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai projektuose, skirtuose kaimyninėms ir besivystančioms valstybėms“.

Šią priemonę įgyvendino Užsienio reikalų ministerija. 2010 m. Lietuvos pirmininkavimo Demokratijų Bendrijai laikotarpiu (daugiau informacijos – www.urm.lt/db.) Lietuvos iniciatyva buvo sukurta nauja Lyčių lygybės ir moterų teisių darbo grupė, kuriai kartu pirmininkauja Lietuva ir JAV. Darbo grupės pirmasis susitikimas vyko Krokuvėje 2010 m. liepos mėnesį. Užsienio reikalų ministerija, vykdydama vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai projektus, stengiasi užtikrinti, kad būtų laikomasi moterų ir vyrų lygybės principo. Projektų paraiškos formoje yra reikalaujama nurodyti, ar siūlomas projektas prisideda prie vieno iš Tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo – užtikrinti lygias moterų ir vyrų teises. 2010 m. įgyvendinti šie projektai, skirti moterims, kaip socialinei grupei:

- ✓ „Moterų verslumo skatinimas Gruzijoje integracijos į Europos Sąjungą kontekste“, skirta 70 tūkst. litų;
- ✓ Baltarusijoje „Darom verslą“, skirta apie 20 tūkst. litų;
- ✓ „Pažvelk – Afganistanas arti. Padėk – tu gali“, skirtas Goro provincijos moterų verslumui skatinti (skirta 23,2 tūkst. litų);
- ✓ „Afganistano Islamo Respublikos Goro provincijos administracijos ir nevyriausybių organizacijų projektų rengimo ir valdymo gebėjimų stiprinimas“, skirta 130,8 tūkst. litų. Siekiant užtikrinti lyčių lygybės principą, mokymuose dalyvavo ir moterys.

Priemonė buvo įgyvendinta iš Užsienio reikalų ministerijos bendrų asignavimų.

13. Uždavinys. Plėtoti bendradarbiavimą su Europos lyčių lygybės institutu

Įgyvendinant šį uždavinį ir sudarant palankias sąlygas Europos lyčių lygybės instituto, oficialiai atidaryto Vilniuje 2010 metų birželio mėn., veiklai Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2010 m. skyrė 236,9 tūkst. litų finansavimą Europos lyčių lygybės instituto patalpų nuomai. Ministras pirmininkavo iškilmingam Europos lyčių lygybės instituto atidarymui Vilniuje. Ministerijos darbuotojas dalyvavo Instituto Valdymo tarybos veikloje, deleguoti ekspertai į Ekspertų forumą bei Instituto darbo grupes, ministerijos darbuotojai dalyvavo Instituto renginiuose.

16. Uždavinys. Užtikrinti nuolatinį visuomenės švietimą ir informavimą apie sveikatą stiprinančio elgesio įtaką gyvenimo trukmei ir sveikatą žalojančio elgesio pasekmes, siekiant mažinti moterų ir vyrų vidutinės gyvenimo trukmės skirtumą

16.1. priemonė „Rengti ir nuolat skleisti moksliskai pagrįstą informaciją apie sveikatą stiprinančio elgesio įtaką moterų ir ypač vyrų gyvenimo trukmei, pareigą rūpintis savo sveikata“.

Šią priemonę įgyvendino Sveikatos apsaugos ministerija. 2010 m. Valstybinio psichikos sveikatos centro interneto svetainėje (www.vpsc.lt) nuolat buvo skelbiama ir atnaujinama informacija, skirta visuomenės psichikos sveikatai išsaugoti ir gerinti, sveikatą žalojančio elgesio prevencijai. Priemonė buvo įgyvendinta iš Sveikatos apsaugos ministerijos bendrų asignavimų.

17. Uždavinys. Mažinti sergamumą širdies ir kraujagyslių ligomis, pacientų neįgalumą ir mirtingumą dėl šių ligų

17. priemonė „Įgyvendinti Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programą, užtikrinant didesnę šios programos paslaugų prieinamumą“.

Šią priemonę įgyvendino Sveikatos apsaugos ministerija. 2010 m. buvo vykdoma Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa (toliau vadinama – Kardiologijos programa), patvirtinta sveikatos apsaugos ministro 2005 m. lapkričio 25 d. įsakymu Nr. V-913. Kardiologijos programos įgyvendinimas yra finansuojamas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų. Siekiant užtikrinti didesnę šios programos priemonių prieinamumą, 2010 m. jos finansavimas buvo padidintas iki 7,799 mln. litų (lyginant su 5,8 mln. litų – 2008 m. ir 7,385 mln. litų – 2009 m.). Pagal Kardiologijos programą per metus patikrintų asmenų skaičius nuolat auga: 2008 m. jis buvo 105 385, 2009 m. – 109 858, 2010 m. - 148 455. Priemonė buvo įgyvendinta iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų.

18. Uždavinys. Skatinti spręsti specifines moterų ir vyrų sveikatos problemas; užtikrinti gimdos kaklelio, krūties, prostatos vėžio patikros galimybę ir informacijos apie tokią patikrą teikimą

18.1. priemonė „Rengti ir skleisti informaciją moterims apie galimybes pasitikrinti dėl krūtų ir gimdos kaklelio piktybinių susirgimų“ ir **18.2. priemonė** „Rengti ir skleisti informaciją apie galimybes pasitikrinti dėl priešinės liaukos piktybinių susirgimų“.

Šias priemones įgyvendino Sveikatos apsaugos ministerija. Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau vadinama – VLK) 2010 m. per teritorines ligonių kasas platino savo lėšomis išleistus lankstinukus, skirtus informuoti visuomenę apie prevencines programas (Atrankinę mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programą, Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, finansavimo programą, Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programą). Informacija apie galimybę pasitikrinti dėl krūtų, gimdos kaklelio ir priešinės liaukos piktybinių navikų yra nuolat skelbiama VLK ir teritorinių ligonių kasų interneto

svetainėse (www.vlk.lt ir kt.) bei buvo skelbta naujienų portaluose delfi.lt, alfa.lt, balsas.lt, interneto dienraštyje bernardinai.lt. Be to, teritorinės ligonių kasos platino šią informaciją Lietuvos gyventojams per regioninę spaudą. Per Lietuvos radijo I programą buvo transliuoti radijo reportažai apie galimybę moterims nemokamai pasitikrinti dėl krūties ir gimdos kaklelio, o vyrams – priešinės liaukos piktybinių navikų. Priemonės buvo įgyvendintos iš VLK veiklos išlaidų.

19. Uždavinys. Skatinti nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimą, integruojant moterų ir vyrų lygybės klausimus į aplinkosaugos projektus

19. priemonė „Dalyvauti seminaruose ir kituose renginiuose, skleisti naujausią informaciją moterų ir vyrų lygybės klausimais Aplinkos ministerijos tinklalapyje“.

Šią priemonę įgyvendino Aplinkos ministerija. 2010 m. du Aplinkos ministerijos departamentų direktoriai dalyvavo seminare „Lyčių lygybė, nediskriminavimas ir lygių galimybių politikos principai“. Aplinkos ministerijos tinklalapyje www.am.lt, rubrikoje „Nuorodos“ yra sukurtas aplankalas su nuorodomis į įvairias institucijas ir įstaigas, kurios dirba moterų ir vyrų lygių galimybių klausimais. Tokiu būdu ministerijos darbuotojams, nevyriausybinėms aplinkosaugos organizacijoms ir visiems kitiems šiame tinklalapyje besilankantiems žmonėms yra sudaryta papildoma galimybė domėtis ir susirasti reikiamos informacijos moterų ir vyrų lygių galimybių klausimais. Priemonės buvo įgyvendintos iš Aplinkos ministerijos bendrų asignavimų.

22. Uždavinys. Skatinti savivaldybes imtis veiksmų, užtikrinančių lygias moterų ir vyrų galimybes

22.1. priemonė „Organizuoti apskritojo stalo diskusijas, skirtas aptarti moterų ir vyrų lygių galimybių užtikrinimo savivaldybių lygmeniu teisinius ir praktinius aspektus ir nustatyti priemonių poreikį“.

Šią priemonę įgyvendino Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba. Finansavimo šaltinis – Europos Komisijos programa PROGRESS. 2010 m. spalio 14 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje vyko apskritojo stalo diskusija su moterų nevyriausybių organizacijų atstovėmis. Susitikimo metu buvo aptarti teisės aktai, jų spragos ir pateiktos pastabos taisymui. Aptartos priemonės, kurios padėtų įgyvendinti įstatymus praktikoje bei tokiu būdu efektyviau siekti moterų teisių apsaugos. Priemonės buvo įgyvendintos iš Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos bendrų asignavimų

23. Uždavinys. Tobulinti valstybės institucijų ir įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, kvalifikaciją moterų ir vyrų lygių galimybių klausimais

23.1. priemonė „Tobulinti Vidaus reikalų ministerijos ir jai pavaldžių įstaigų valstybės tarnautojų kvalifikaciją moterų ir vyrų lygybės darbo vietoje klausimais“.

Šią priemonę įgyvendino Vidaus reikalų ministerija. 2010 m. Lietuvos policijos mokykla organizavo Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, kvalifikacijos tobulinimą moterų ir vyrų lygių galimybių klausimais. Seminaruose „Smurtas prieš moteris“ buvo nagrinėjama tema „Diskriminacija. Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos antidiskriminaciniai teisės aktai. Moterų ir vyrų lygių galimybių pažeidimai, įvairios diskriminacijos formos“. Iš viso organizuota 14 seminarų, kuriuose dalyvavo 211 policijos sistemos darbuotojų. Seminaruose „Bendravimas su nukentėjusiais“ buvo nagrinėjama tema „Galimos diskriminacijos apraiškos Lietuvoje (diskriminacija dėl lyties, amžiaus, negalios, seksualinės orientacijos, rasinės ir etninės priklausomybės, religijos ir įsitikinimų“. Iš viso organizuota 15 seminarų, kuriuose dalyvavo 223 policijos sistemos darbuotojai. Lietuvos policijos mokykla kartu su Moterų ir vyrų lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba parengė tarnybinių mokymų medžiagą „Diskriminacija. Lygių galimybių principo įgyvendinimas“. Priemonė buvo įgyvendinta iš Vidaus reikalų ministerijos bendrų asignavimų;

23.2. priemonė „Skatinti Susisiekimo ministerijos reguliavimo srities įmonių vadovus vykdyti darbuotojų švietimą, skirtą keisti diskriminuojamą požiūrį į moters ir vyro vaidmenis ekonominėje veikloje, užtikrinti žinių apie moterų ir vyrų lygybę sklaidą“.

Šią priemonę įgyvendino Susisiekimo ministerija. 2010 m. Susisiekimo ministerijos reguliavimo srities įmonės, įstaigos ir organizacijos nuosekliai taikė 23.2 priemonės nuostatas darbo santykių srityje: priimant darbuotojus į darbą taikomi vienodi atrankos kriterijai, sudaromos vienodos darbo sąlygos, galimybė kelti kvalifikaciją, ugdant darbui reikalingą kompetenciją, naudojami vienodi darbo kokybės vertinimo kriterijai. 2010 metais Lietuvos saugios laivybos administracija organizavo darbuotojų nuotolinį mokymą apie lygias galimybes, moters ir vyro vaidmenis šalies ekonominėje veikloje. AB „Detonas“ supažindino darbuotojus su Europos Sąjungos dokumentais, įtvirtinančiais moterų ir vyrų lygias teises (Direktyva 75/117/EEK dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su vienodo vyrams ir moterims darbo užmokesčio taikymu, derinimo; Direktyva 76/207/EEK, nustatanti lygių galimybių vyrams ir moterims principo įgyvendinimą įdarbinant, perkvalifikuojant ar nustatant atitinkamas darbo ir kitas su darbu susijusias sąlygas; Direktyva 2002/73/EB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, kvalifikacijos kėlimo, paaukštinimo darbe ir darbo sąlygų atžvilgiu). AB „Lietuvos geležinkeliai“ daug dėmesio skyrė geroms ir patrauklioms darbo sąlygoms darbuotojams sudaryti, kai derinami darbuotojo šeiminiai ir profesiniai įsipareigojimai; neįgaliesiems ir kitiems socialiai pažeidžiamiems asmenims įdarbinti ir sudaryti jiems tinkamas sąlygas veiksmingai dalyvauti darbo rinkoje. VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcija užtikrino teisę darbuotojams pasinaudoti tėvystės ir vaiko priežiūros

atostogomis. 2010 m. 9 vyrams buvo suteiktos tėvystės atostogos, 2 vyrams suteiktos atostogos vaikui prižiūrėti, kol jam sueis treji metai, papildomos poilsio dienos buvo suteiktos darbuotojams (9 moterims ir 9 vyrams), auginantiems neįgalų vaiką iki 18 metų ir du ar daugiau vaikų iki 12 metų. Priemonė buvo įgyvendinta iš Susisiekimo ministerijos bendrų asignavimų.

25. Uždavinys. Užtikrinti moterų ir vyrų padėties pokyčių sistemingą lyginamąjį vertinimą

25.1. priemonė „Organizuoti moterų ir vyrų lygių galimybių principo laikymąsi, įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijos ir Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo, Sanglaudos skatinimo bei Techninės paramos veiksmų programų priemonių stebėseną“.

Šią priemonę įgyvendino Finansų ministerija. Horizontaliesiems prioritetams, tarp jų ir lyčių lygybės ir nediskriminavimo, koordinuoti Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. 1K-138 „Dėl Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimo priežiūros darbo grupės sudarymo“ buvo įsteigta Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimo priežiūros darbo grupė. Bendradarbiaujant su darbo grupės nariais parengtos Horizontaliųjų prioritetų įgyvendinimo įsisavinant 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinę paramą gairės (toliau vadinama – gairės). Šios gairės buvo patvirtintos darbo grupės posėdyje, vykusiam 2009 m. balandžio 30 d., ir yra skelbiamos tinklalapyje www.esparama.lt.

Įgyvendinant visas Europos Sąjungos paramos lėšomis finansuojamas veiksmų programas yra stebima, kaip projektai prisideda prie lyčių lygybės ir nediskriminavimo principų įgyvendinimo. Taip pat yra finansuojami projektai, kurie tikslingai prisideda prie lyčių lygybės ir nediskriminavimo principų įgyvendinimo, t.y. šių projektų poveikis įvardytiems principams yra teigiamas. Tokie projektai yra finansuojami pagal Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą:

1 prioritetas „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“. Lyčių lygybės ir nediskriminavimo principų laikymosi privalomumas yra įtrauktas į priemonių, įgyvendinamų pagal 1-jį prioritetą, finansavimo sąlygų aprašus. Labiausiai prie lyčių lygybės politikos įgyvendinimo prisidedama priemonėje „Šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas“, „Socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“. Įgyvendinant 1 prioriteto priemones, svarbu, kad moterų įtraukimas į skirtingų priemonių veiklas būtų pakankamas.

3 prioritetas „Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“. Labiausiai prie lyčių lygybės politikos įgyvendinimo prisidedama įgyvendinant šio prioriteto priemonę „Žinių apie mokslą ir technologijas gilinimas ir sklaida tarp moksleivių ir jaunimo bei lyčių lygybės moksle skatinimas“, kurios metu ketinama parengti studijas dėl lyčių lygybės moksle skatinimo ir finansuoti jų įgyvendinimą.

Informacija apie tai, kaip lyčių lygybės ir nediskriminavimo principai yra įgyvendinami pagal atskiras veiksmų programas yra pateikiama atitinkamų veiksmų programų metinėse įgyvendinimo ataskaitose, kurios yra talpinamos tinklalapyje www.esparama.lt (internetinė nuoroda: <http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/ataskaitos/metines>).

26. Uždavinys. Kaupti duomenų bazėje statistinius duomenis apie gyventojus pagal lytį

26.1. priemonė „Rengti ir skelbti statistinę informaciją pagal lytį Statistikos departamento interneto svetainės www.stat.gov.lt, Rodiklių duomenų bazėje ir teminėse lentelėse“.

Šią priemonę įgyvendino Statistikos departamentas. Statistikos departamento internetinės svetainės (www.stat.gov.lt) Rodiklių duomenų bazėje ir teminėse lentelėse 2010 metais paskelbta 2009 m. statistinė informacija apie moterų ir vyrų skaičių, švietimą ir mokslą, užimtumą ir nedarbą, darbo užmokestį, informacinių technologijų naudojimą, dalyvavimą valstybės valdyme ir kt. Lyčių statistika pateikta pagal apskritis ir savivaldybes. Priemonės buvo įgyvendintos iš Statistikos departamento bendrų asignavimų.

27. Uždavinys. Rengti geros kokybės statistinę informaciją, reikalinga pagrįstai moterų ir vyrų padėties skirtumų analizei, sprendimams priimti, ir aprūpinti ja vartotojus; skatinti diskusijas šia tema, tobulinti statistinės informacijos pagal lytį teikimą vartotojams

27.1. priemonė „Rengti pranešimus spaudai apie moterų ir vyrų lygių galimybių pokyčius“.

Šią priemonę įgyvendino Statistikos departamentas. 2010 m. parengtas ir paskelbtas pranešimas spaudai: „Lietuvos moterys 2009 metais. Statistinis portretas“. Priemonė buvo įgyvendinta iš Statistikos departamento bendrų asignavimų;

27.2. priemonė „Rengti lankstinuką „Moterys ir vyrai Lietuvoje“.

Šią priemonę įgyvendino Statistikos departamentas. 2010 metais išleistas lankstinukas „Moterys ir vyrai Lietuvoje 2009“, kuriame pateikta aktuali statistinė informacija apie moteris ir vyrus šalyje. Priemonė buvo įgyvendinta iš Statistikos departamento bendrų asignavimų;

27.3. priemonė „Rengti statistinę informaciją apie moteris ir vyrus pagal vartotojų užklausas“.

Šią priemonę įgyvendino Statistikos departamentas. 2010 m. atsakant į vartotojų paklausimus, statistinė informacija pagal lytį buvo teikiama šalies institucijoms, visuomeninėms ir tarptautinėms organizacijoms. Priemonė buvo įgyvendinta iš Statistikos departamento bendrų asignavimų.